

DÝŠINSKÉ HISTORICKÉ STŘÍPKY

Historie místa v širších souvislostech

Číslo 5 - Dýšina - pokračování až před třicetiletou válku

oo

Na katastru Dýšiny(nebo částečně i na katastru Bušovic a Smědčic) leží, nebo leželo, celkem **pět osad**. Kromě vlastní **Dýšiny**, to byly **Horomyslice** (Hořemyslice) s tvrzí, dnes zaniklá ves **Kokot** s tvrzí, rovněž zaniklá ves **Myší (Kammenný) Újezd** a dále **Nová Huť**.

Z dnešního pohledu je nejdůležitější osadou Dýšina, ale v době o které mluvíme, byla Dýšina významná svým kostelem, ale ne velikostí, či hospodářskou či správní důležitostí. Osady tehdy nepatřily k Dýšině, ani jednomu vlastníkov. Byly majetkově a správně rozdrobené, propojené také s Chrástem a Smědčicemi s Bušovicemi a Litohlavou, dokonce i Rokycany.

Zaniklá ves Kokot (staročesky kohout) a osada Myší (Kamenný) Újezd.

Ves vznikla patrně záměrně cca kolem roku **1250**, kdy se začala kolonizovat a zemědělsky využívat i místa výše položená a méně výhodná. Ves zakládali obvykle osadníci pod vedením lokátora, který jednal s feudálními vlastníky, vyhledal a rozměřil prostor budoucí vsi a dojednal podmínky užívání (lhůtu bez daní a pod.) Lokátor pak dostal ve vsi nějaké výhody. Osadníci se nebáli opustit jistoty svého bydliště a šli za lepším životem. Kokot je největší zaniklá ves na Plzeňsku a jedna z největších v Čechách. V lese ani nepoznáme, že jdeme **po tehdejší návsi, větší, než je rokycanské, či domažlické náměstí (450/70m) ve středu byla tvrz a na okrajích dvě abnormálně velké usedlosti** (patrně sídla drobné šlechty která je zmiňována v písemných pramenech) a kolem návsi ve dvou řadách cca 30 chalup a za nimi lány dělené na „záhony“, jak tehdy vypadaly plošné míry. Ve vsi byl jistě i nějaký rybník, ale ne ten současný, ten byl založený

až po zániku vsi (Jan Anderle – Zaniklá ves a tvrz Kokot). Dýšina v té době byla sotva poloviční. Obyvatelé nebyli těmi utiskovanými žebráky, jak nám líčil socialistický dějepis, jejich život a práva se příliš nelišily od příslušníků drobné šlechty. Své měli jisté, a pokud nebyla válka či mor, žili standardním dost dobrým životem.

Podoba osady z brožury Jana Aderleho (zelené plochy se nedaly prozkoumat pro neprostupný terén, možná až tam kdysi zasahoval rybník zatopený „do půli pusté vsi“)

Jak se o vsi zmiňují písemné prameny:

- 1358 ves Kokot vlastnil jakýsi Miroslav, majetek po jeho smrti připadl králi a ten ho věnoval neznámo komu.
- 1378 Kokot (a Kamenný Újezd) vlastnil před tímto rokem Slavata z Újezda (Kamenného = Myšího) v témže roce po smrti Slavaty má Kokot Přibík řečený Randák (zmínka o kmetech Ondřeji a Janovi z Kokot) (Anderle)
- 1407 Jindřich z Rožmberka dává klášteru v Rokycanech dva lány vsi Kokotě za sloužení mše za jeho rod. Rožmberkové vlastní mnohé vsi a statky v celém kraji, mimo jiné i Olešnou a další, co pak vlastní Muchkové. (vladycké rody tam jsou v jakémsi nájmu). Panství jeho syna Oldřicha z Rožmberka bylo později (cca 1427) spolu s Plzní jediným územím v Čechách nepodporujícím Husity, donedávna zavrženíhodné, z dnešního pohledu, který na Husity hledí už střízlivě, je to spíše kladné.
- 1413-1416 ves Kokot má Petr z Kokota
- 1450 – probíhal spor o pozemky v Újezdě, který rozhodovala skupina šlechticů v čele s Harantem z Vařin na Březině a Lipoltem ze Švamberka na Bušovicích a Střapoli (výstavní tabule buš.).
- 1450 pobyt Jednoty strakonické spolku katolické šlechty v Rokycanech proti Jiřímu z Poděbrad – plenění a vypalování vsí.

Podle archeologických nálezů **zanikly obě osady obrovským požárem**. V místě jedné usedlosti na Kokotě byl nalezen kus kamenné stoupy (velký hmoždíř), která stála asi zapuštěná v podlaze v patře usedlosti a požárem rozpraskala a dostala specifické zbarvení.

Kus stoupy z Kokot se známkami požáru (zrůžovění)

- **1454** zemřela majitelka Kokot **Kunka (Kunhuta) z Chrástu**, vdova po Sokolovi (Janu Sokolovi z Lamberka? spolubojovníku Žižky od Grunwaldu). Vlastnila mimo jiné Kokot, měla dceru Anežku (Annu?). Její majetek připadl králi, který ho postoupil **Joštovi z Tupadel** (co měl už Smědčice). Proti tomu se ohradil Jan Chrásta z Olešné a **Kateřina z rodu Lamberků**, žena **Děpolta Rýzemberka**, ti také vlastnili nějaký kus vsi, které postoupili Joštovi z Tupadel. Bylo to složitější a nedá se přesně rozkódovat.
- **1457 Jan Chrásta z Olešné** dává dva lány a $\frac{1}{4}$ dědiny ve vsi Kokotě dýšinskému faráři Petrovi, který se měl majetku ujmout po jeho smrti (brožura Anderle)
- **1458** Kokot a Myší újezd psány jako pusté, dle arch. nálezů byly vypálené. Kokot byla ves, která měla ambice stát se pěkným městečkem, kdyby ji v 15. století nezničili.
O zániku osad Kokot a Myší Újezd budu psát ke konci stati v souvislosti s Dýšinou...

- **1505** odkazuje Anna Šafránková z Poutnova pustý Kokot (resp. asi pole a pastviny, které byly kolem pusté vsi, možná rybníky) **Slaviborovi Prackovi ze Svinné** a bratrům **Štěpánovi, Benešovi a Jiříkovi z Poutnova**.
- **1505** – z dalších listin vyplývá, že urození vladkové bratři **Štefan, Jiřík a Beneš Juniši z Poutnova** měli na Kokotsku rybník (rybníky?), který vytvořili mimo jiné zatopením části původní vsi Kokot, která patřila augustiánskému klášteru rokycanskému: „*zatopení rybníku v Kokotště až do půl vsi s těmi lůčkami a s druhé strany rybníka Úlehle až do meze kteréž jsou mezi nimi vysazené...*“. Za to měli odvádět klášteru džber ryb při výlovu a dvě tři štiky... V roce 1505 přestala nějak smlouva s klášterem vyhovovat (listář str. 524, Anderle).

Z toho je také patrné, že byl Kokot určitě pustý, (název **Kokotště**, jako místo, kde stávala ves **Kokot**, který se časem zkomolil na **Kokotsko**).

A dále tím je jasné, že **historie kokotských rybníků** sahá až k roku **1500**, možná i dále (**1454** v souvislosti s Kunkou z Chrástu se píše také o nějakých rybnících).

- **1550** Kokotsko je součástí smědčického statku a vlastní ho **Bedřich Malesický z Poutnova** (Anderle)
- Někdy později prodal Bedřich Kokotsko Adamovi Muchkovi z Bukova, který ji včetně dalšího majetku prodal **1563** Plzni. V té době se už mluví o 4 Kokotských rybnících a ty jsou zmiňovány i v listinách z let **1669 a 1713** (i. Anderle)

Čtyři rybníky na mapě cca 1765 (Oldmaps) dva nad silnicí?

- Podle Anderleho **1738** dalo město na Kokotsku obnovit tři chovné rybníky na místě čtyř zpustlých, ale na prvním vojenském mapování jsou čtyři

Mapa 2. voj. map. cca 1838 – tři rybníky a nějaké mokřady na místě čtvrtého nejnižšího..

Stabilní katastr cca 1840 – většina v majetku Plzně, štráf je rokycanský a dýšinské fary, možná už od pradávných dob...

Mapa třetího voj. map. cca 1877 tři rybníky zase jinak..

Kokotsko zůstalo v majetku Plzně a Rokycan cca do 1848, pak se rozdělilo podle katastrů obcím.

Podle pověsti jsou ve starých základech či sklepích některého z domů zazděny **dva stříbrní, či zlatí andělé z dýšinského kostela**, které tam ukryl kostelník před rabujícími vojsky v době války. Podle Šafáře měl kdysi být v Kokotech zájezdní hostinec „U třech dubů“, pro pocestné putující na Plzeň (kde to vyčetl nevím).

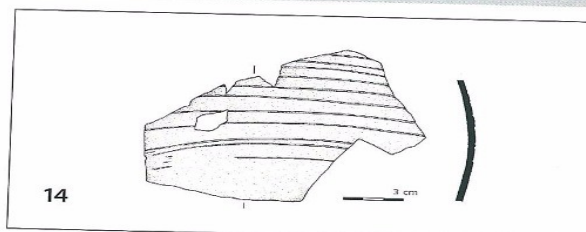
V lese nad hutským koupalištěm stávala další ves – **Kamenný Újezd**, vznikla asi ve stejné době jako Kokot, a stejně také asi zanikla. Po jejím zániku byly ruiny a okolní pozemky psané jako **Myší Újezd**. Patrně byla podstatně menší, než Kokot a moc po ní nezbylo, protože ležela na místě, kde je dnes pole a hluboká orba posledních desetiletí její zbytky totálně rozmetala. Bývala tu prý také tvrz. Podle posledních výzkumů byla u lesa pod bušovickou hájovnou na svahu v místě zvaném bušovickými „v Houjevcích“ (což by mohl být zkomolený pozůstatek jména „V Oujezdčích“ – Újezd - po zpusťnutí jeho místo Újezdec?)

Předpokládaná poloha Kamenného (Myšího) Újezdu (červeně šrafované)

Myší Újezd měl stejný osud jako Kokot a je pravděpodobné, že byl vypálen ve stejný čas. Na místě prý byl tak intenzivní oheň, že se našly zbytky keramiky žárem vytvarované podle podlahy na které ležely (i. výstava o Bušovicku)...

V roce 1506 byla psaná jako pustá tvrz v souvislosti s majitelkou **Annou Šafránkovou z Poutnova** a 1561 ji vlastní **Adam Muchek z Bukova** (Šafář). Na místě vznikly pastviny..

Úlomky keramiky z 13.stol. od Sence (V. Dudková a kol. - Hledání zmizelého)

Vrátíme se k obci Dýšina.

Pozůstatky po staveních ze 13. a 14. století v Dýšině najdeme jen stěží, protože obec nezanikla a na jejích místech stojí statky současné a vše bylo mnohokrát přestavěné a překopané. Ovšem při výkopech pro nějaké potrubí, či přístavby by se ve dvorech stará keramika, mince, či jiné věci denní potřeby najít mohly.

Jedná se o období, ke kterému se dochovalo málo písemných pramenů a také 15. a 16. století bylo dobou chaosu a více, či méně krutých bojů a šarvátek. Archeologické výzkumy se v Dýšině nedělaly, na to je málo důležitá (snad jen omezeně kolem kostela). Z listin se dozvídáme **první jména dýšinských obyvatel** (a není nemožné, že jsou to Vaši příbuzní či předci, jestli máte kořeny ve farnosti dýšinské...).

- 1351 začíná stavba kostela pod hradem Věžka v Druztové, protože věřící pro časté rozvodnění řeky Mže se nemohli do dýšinského kostela často dostavit (Strnad, Listář).
- 1352 kostel v Dýšině zanesen v rejstříku papežských desátků a má vlastního faráře (Otta?). Před tím do něho patrně farář jen docházel odjinud.
- 1361 část **Horomyslic** má **Marcius** (Šafář)
- 1368 zemřel **Otta** první známý farář dýšinský
- 1367 ve Strnadově Listáři (str. 107) v souvislosti s kostelem v Druztové citován dýšinský farář „Otticonis“ patrně Otík z Habrové. Dozvídáme se další majitelů **Horomyslic Amcha (1369-79)**, **Drslav (1379)** a **Lipold z Oseka na Horomyslicích** (Bělohlávek). Otázkou je, zda byly Horomyslice (Hořemyslice) tehdy jakousi samostatnou vsí, nebo to bylo jakési správní středisko s tvrzí i pro obyvatelstvo Dýšiny.

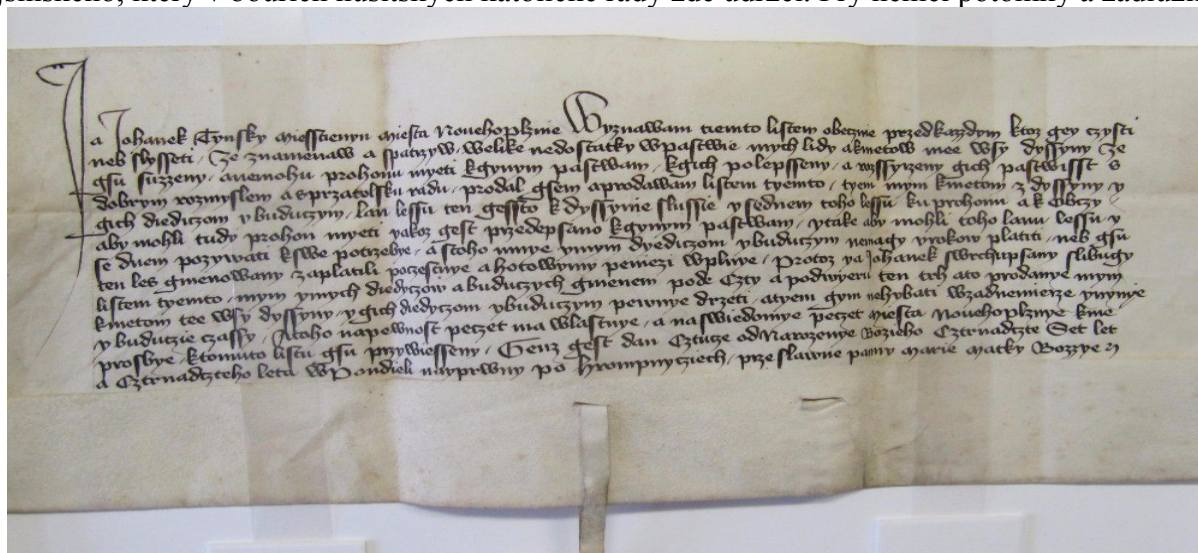

Jak tehdy asi vypadala horomyslická tvrz?

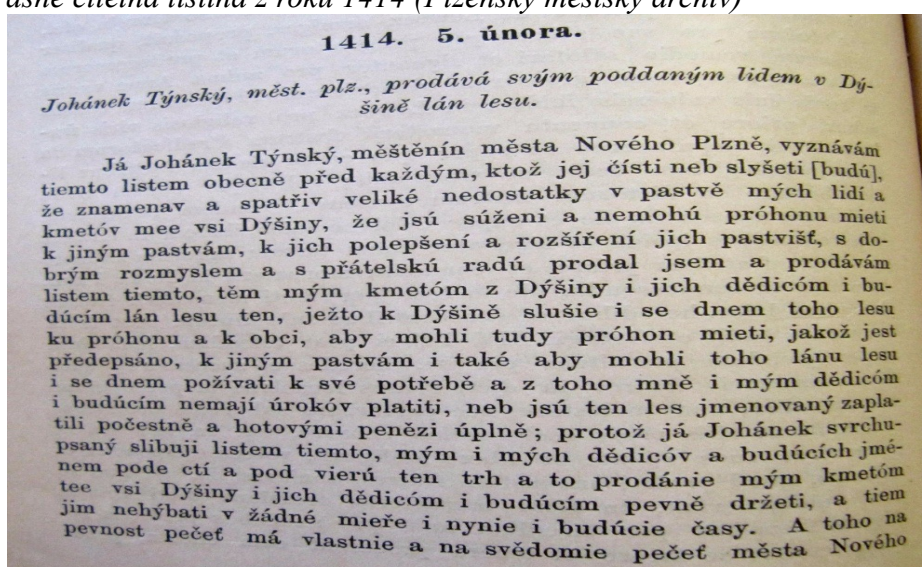
- 1367-1375 farářem dejšinským je **Otík z Habrové**
- 1375-1376 farářem dejšinským je **Gumpert**
- 1379 berní rejstřík - obec Dejšina je vlastněna nejméně 7 majiteli, část patří ke Smědčicům, část k Újezdu, zbytek nejméně čtyři vladycké rodiny a farář (Bělohlávek), z čehož má **Macho** 4 lány a svobodné popluží, **Matěj** rovněž popluží svobodné (Šafář), od 1367 půl vsi **Lipold z Oseka** (Bělohlávek) Ve vsi tedy určitě byla nějaká tvrz, či svobodný dvůr.
- 1384-1390 farářem dejšinským je **Oldřich** (dříve farář u sv. Jiljí v Praze)
- 1386 **Lipolt z Oseka** skoupil ostatní dvory a sjednotil ve svůj majetek Dýšinu. V plzeňském archivu jsem našla listinu z téhož roku, kde Lipolt „vysazuje“ právem zákupným 1 a ½ lánu.

(latinsky). Při té příležitosti je citován dýšinský sedlák **Havel** (Gallo) zvaný **Samec** a sedlák **Příbek**, **Jakub Hrachovec** a **Jech**.

- **1390-1427** farářem dejšinským je **Václav z Radnic**
 - **1397** - **Toman** syn **Václava Benádka** z Dýšiny obdržel svůj dědičný díl od **Jana Bušovce** strýce svého v Dýšině (listina v městském archivu Plzeň, také Listář)
 - **1397** **Lipolt z Oseka na Horomyslicích** stvrzuje kupní smlouvu na majetek dýšinský, kde jsou citováni **Jan Bušovec z Dýšiny**, který koupil zboží od synovců svých **Jana a Tómy Vachkových**, sirotek. U toho byli **Příb z Dýšiny**, kostelník **Jan z Kyšic**, a **Skur** rychtář dýšinský (Listář str. 106). **Lipolt** byl úředník vyšehradského probošta a podkomoří na arcibiskupství a v Horomyslicích měl patrně tvrz – významné reprezentativní sídlo, které zpusťlo po husitských válkách. Bylo zbořeno a materiál použit na stavbu panského dvora.
 - **14. století** – v místě pozdější Nové Huti se těžilo a zpracovávalo železo (hutě),
 - **1401** prodává **Lipolt** Dejšinu lidem zde usedlým, které vypočítává na 18 sedláků a kováře s pozemkem (Šafář uvádí zdroj Strnad Listář I – ale přepis listiny tam není, asi chyba).
 - **1414** – **Johánek Týnský** měšťan Nové Plzně prodává svým lidem lán lesa.
- 1414 - 1427** - ucelený statek v Dejšině držel pak **Johánek Týnský** plzeňský měšťan, patron kostela dejšinského, který v bouřích husitských katolické řady zde udržel. Prý neměl potomky a zadlužil se.

Krásně čitelná listina z roku 1414 (Plzeňský městský archiv)

Pro orientaci část přepisu téže listiny ze Strnadova Listáře (Knihovna ZČM)

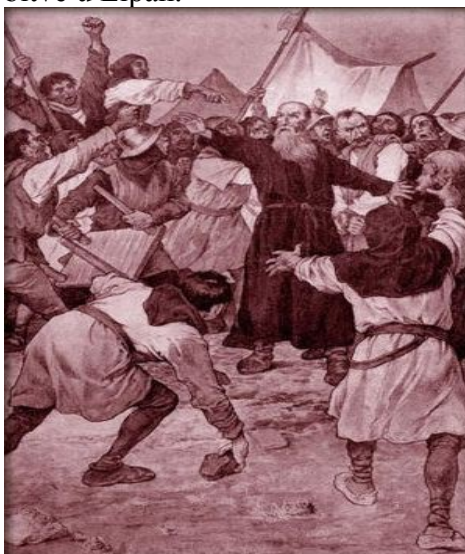
- **1414 - 1427** - ucelený statek v Dejšině držel pak **Johánek Týnský** plzeňský měšťan, patron kostela dejšinského, který v bouřích husitských katolické řady zde udržel. Prý Neměl potomky a zadlužil se (Šafář). To odpovídá listině z r. 1454.

- 1427 faráři jsou Vavřinec z Rokycan (dříve farář v Krašovicích) a později Jiří .
- 1444 Janek z Plzně (patrně =Johánek Týnský) zastavil dědiny své v Hořemyslicích a Dýšině Burianovi z Gutštejna
- 1446 totéž Johánek Týnský v dluhu zastavil Pavlovi Ebrzvínovi z Hradiště a Nekmíře (Běl.)
- 1448 po vyplacení výše uvedených věřitelů držel statek Hořemyslický a Dýšinský Jan Muchek z Bukova. V listině je psáno „zboží pusté, ves zůstala osedlá“....
- 1449 kněz v Dýšině je Václav Rathůský – závět' svobodné paní z Bušovic (Listář str.432)

Co se tady asi dělo mezi léty 1415-1450 tedy v době husitských a „poděbradských“ válek?

Osudy Dýšiny souvisely s osudy Plzně. Nejdříve Plzeňané Husovy myšlenky podporovali a Hus město chválil (1411), později ale obrátili a město vystupovalo výrazně protihusitsky. Dokonce bylo mezi léty 1421 a 1433 několikrát neúspěšně obléháno (viz známá příhoda, kdy Plzeňané ukradli husitům jejich dvouhrbého maskota). V přelomovém roce 1427 už nemohlo být vůbec řeči o Husitech jako hnutí chudých za lepší život, ale bylo to radikální politické a bezohledně militantní uskupení vedené zájmy nižší šlechty. Plzeň a panství Oldřicha z Rožmberka (jehož rod vlastnil kdysi i část Kokotu) bylo tehdy jedinou pevnou katolickou protihusitskou baštou. Dýšina byla ve vlastnictví plzeňského měšťana Johánka Týnského (do r. 1454) a tím byl také dán katolický postoj Dýšiny. V roce 1427 byla Plzeň obléhána Husity plnými euforie vracejícími se z vítězné bitvy u Tachova. Co se tady stalo, nevíme, ale vyměnili se tu v tom roce tři faráři a o dalších nejsou dvacet let záznamy. Obléhání nedalekého města, boje, rojení a rabování ozbrojenců různých stran konfliktu dýšinští jistě velmi negativně a s velkým strachem pociťovali. Od konce července 1433 do května 1434 (tedy přes zimu) byla Plzeň znovu po mnoho měsíců obléhána bezvýsledně Husity a ti se někde museli žít. Obléhání Plzně tehdy vůbec nešlo podle představ Husitů, nejspíš na tom byli hůře než obránci města. Zima, hlad, frustrace obyčejných chudých husitských „pěšáků“ kterým došlo, že jsou jen figurky nasazené na špinavou práci. Ztratili revoluční iluze a víru že bojují za sebe a svůj lepší život.

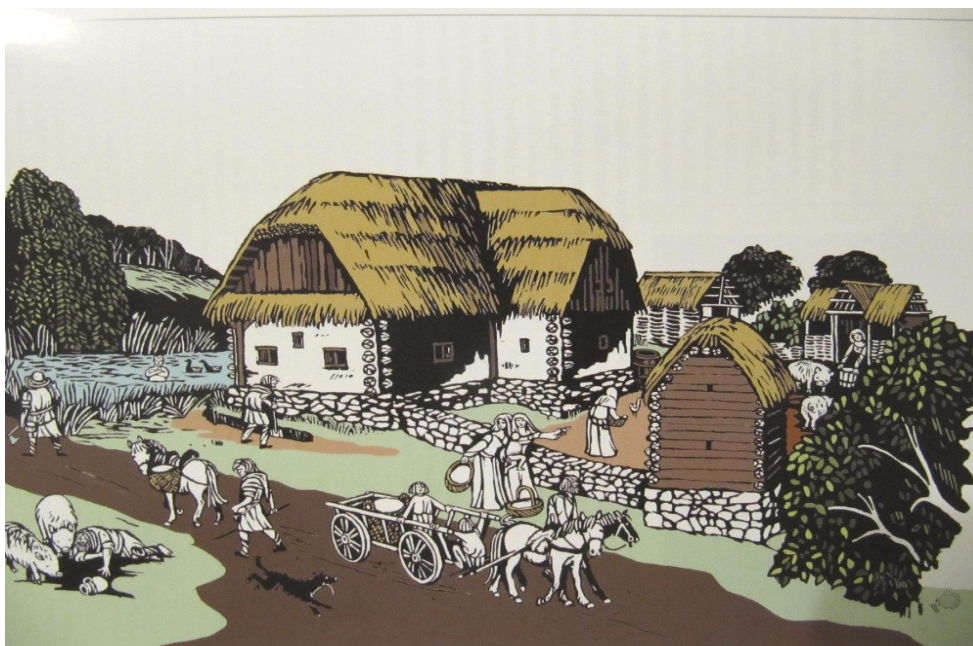
Plzeň byla na příchod Husitů připravena a hodně předzásobena, podporována finančně katolickým Chebem a Norimberkem. Říká se, že velitelé obrany Plzně Vilém Švihovský z Rýzmburka a Děpolt z Dolan nařídili do Plzně navézt všechno zrovna sklizené obilí a potraviny ze vsí z širokého plzeňského okolí. Johánek měšťan plzeňský, vlastník Dýšiny bezpochyby měl také zásobovací povinnost a chtěl nechtěl musel ožebračit (možná poněkoliště) svou ves. Ještě k tomu byla neúroda a zima prý abnormálně studená. Takže nejspíš Dýšiňáci zůstali v tuhé zimě bez zásob, a když jim něco zbylo, ukradli jim to hordy hladových Husitů poflakujících se po kraji (před hradbami Plzně v zimě bivakovalo cca 15 000 mužů). Husité přestali být jednotní a stavěli se jeden proti druhému. Schylovalo se k bitvě u Lipan.

Napadení Prokopa Holého vlastními vyhladovělými muži před obleženou Plzní poté, co se s prázdnou vrátila spížovací výprava hejtmana Parduse (Wikipedie).

V Dýšině ale byl, na rozdíl od jiných vsí, kamenný kostel, který obvykle sloužil jako poslední útočiště osadníků před nepřáteli. Sloužil jako pevnost s okny vysoko položenými, pevnost, kde se dalo velmi dobře zabarikádovat třeba i s nějakými drobnými hospodářskými zvířaty a která odolala menším ozbrojeným hordám (kdy asi spadly ty spodní kamenné schody v kulatém přístavku? Nebyly třeba úmyslně strženy, aby nedošlo ke snadnému napadení ukrytých lidí „shora“ a pak se doplnily jen ve dřevě?).

Přestože bylo husitské hnutí u Lipan poraženo, války neskončily a zdá se, že ty následné byly pro obyvatelstvo ještě horší. Celým krajem se celá desetiletí potloukaly **skupiny ozbrojených bezprizorních osob**, které z jejich domovů, bez možnosti návratu, vyvrhly husitské nepokoje. Nikam nepatřili, neměli co ztratit, báli se svých bývalých spolubojovníků, bývalých protivníků, ruky zákona i jiných hladovějících individuí. Obsazovali odlehlá opuštěná místa a živili se loupáním a rabováním. Politická situace byla nepřehledná.

Takhle idylcky mohly vypadat usedlosti v Dýšině v první polovině 15. století. Roubené vymazávané domy s viditelnými neupravenými konci klád, slaměná střecha. (rekonstrukce usedlosti od Těškova z knihy Hledání zmizelého od V. Dudkové a kol.)

...a takhle chalupy většinou dopadly – nakonec jen hromádka popele a kamení (jen ten opilec vlevo má v obou případech konstantní přihlouplý pohodový úsměv..)

Kromě toho začaly války, o kterých nám toho moc v dějepise neřekli – válka poděbradská, která měla na lid, obce a krajinu daleko zhoubnější vliv, než vlastní boje husitské:

*V roce 1450 se schylovalo k vyvrcholení jednoho ze střetů, kterými Jiří z Poděbrad v čele Poděbradské jednoty postupoval k uchopení vlády nad českým královstvím. V roce 1449 ustavili odpůrci Poděbradského Strakonickou jednotu v čele s Oldřichem z Rožmberka. Oba soupeři jednali o podpoře se zahraničními spojenci a vzájemně napadali svá zboží. Vojsko Strakonické jednoty (Rožmberk) přitáhlo k Rokycanům, kde po příchodu vojska Poděbradské jednoty došlo mezi 2. a 5. 6. 1450 k dělostřeleckému souboji, po kterém slabší strakoničtí ustoupili k Plzni. Následovalo **plenění vsí – hospodářské základny slabšího ze soupeřů**, které mělo za následek zánik řady vsí a vylidnění celých území, jako je od té doby oblast Kokotska. Vědomosti o majitelích Kokota nevedou k označení viníka zničení vsí, protože není doloženo, které z bojujících stran držitelka její převážné části, známá jako Kunka z Kokota či Chrástu, stranila. Jinak je tomu v případě Újezda. Spor o jeho pozemky v roce 1450 rozhodovala skupina šlechticů v čele s Harantem z Vařin na Březině a Lipoltem ze Švamberka na Bušovicích a Štrapolí. Můžeme předpokládat, že zmíněný Lipolt, chudý příbuzný Švamberků, patřil svými vztahy do klientely protagonistů Strakonické jednoty a jeho úloha v řečeném sporu o újezdské pozemky naznačuje, že do sítě této strany byl rovněž zapojen i Újezd a patrně také ostatní šlechtici z okolí, kteří ve sporu rozhodovali. **Tyto indicie vrhají podezření z plenění a pálení našich vsí na Jiřího z Poděbrad** z panelů výstavy o Bušovicu).*

V těchto divokých dobách se obyvatelé vsí rozutíkali do okolních lesů, a pokud se neměli kam se vrátit, odcházeli do měst.

V Dýšině je tehdy cca 20 let bez zmínky o osudech vsi a jejích lidí. Bez známého záznamu o faráři. Mnozí předchozí pisatelé z toho vyvozovali, že Dýšina byla pustá, tedy vypálená a neobydlená. Spíš mám ale dojem, že byl v zemi chaos a bezprávi a nic se prostě nezaznamenávalo, mnohé dokumenty se zničily požárem Pražského hradu, kde byly uloženy. Dýšina nemusela být v té době úplně pustá, každopádně měla majitele (Johánka), a kostel, jehož tehdejší stará gotická část prakticky bez úhony přežila a nenese známky požáru, či nepůvodního zdiva dodělaného po rozboření. Kostel sloužil nejen Dýšině, ale širokému okolí s mnoha fungujícími obcemi, což zajišťovalo ruch v obci a jistě i určitou obživu i místním lidem, i kdyby chalupy byly pobořené...

V době zániku Kokot tu žili lidé stejní jako my, možná i naši předci, stáli ve strachu před svými chalupami. Jak to tehdy asi odtud viděli? Rojení lidí, zdálky znící rány a vřava. Jak dlouho trvalo, než od Kokot přiběhla malá hrstka přeživších potlučených lidí s šílenými zvěstmi o krveprolití a hledala spasení v kostele. Strach a nejistota že bude Dýšina další na řadě a možná i byla....

V roce 1450 měla Dýšina jiné majitele, než Kokot a Újezd, a třeba nebyli tak konfliktní. Takže mám za to, že tu byli lidé, kteří tu žili, nebo se sem alespoň pravidelně vraceli a o kostel pečovali, i když jim třeba chalupa lehla popelem a pusté to tu nebylo. Všichni víme, jak zoufale vypadaly za pár let kostely a chalupy v pohraničí po vylidnění oblasti odsunem a to se tady zjevně nestalo.

A ještě několik údajů o době, která následovala:

- **1454** král Ladislav dává oficiálně Hořemyslice (odúmrť Johánka z Nové Plzně) **Janu Muchkovi z Bukové** Po vyplacení věřitelů už to stejně asi bylo předtím neoficiálně jeho (Listář str. 19). Pustý poplužní dvůr a pusté poddanské dvory. Někteří plzeňští měšťané nesouhlasili, ale bylo Muchkovi potvrzeno **1461**. (Rožmberský-Machová)
- **1457** farář dejšínský je **Petr** (viz záznamy o obci Kokot – Anderle),
- **1460** farář dejšínský **Petr** žádá při úřadě arcibiskupském o zapsání držení lesa a dvou lánů ve vsi Kokot (Listář str. 72) - darovaný majetek po Janu Chrástovi z Olešné. Jsou tu citováni **Jan Bulín, Blažej a Šimon Maršát z Dýšiny**
- **1502** v Dejšině připomínán **sedlák Hroch** (Šafář zdroj? nejisté)
- **1505** jakýsi soused plzeňský (obyvatel města bez domu a práv měšťanských) **Jakub Budecký** dluží peníze spoustě lidí (Listář str. 490) mimo jiné i **Horovi a Jiechovi** z Dýšiny
- **1505** svědectví **Matěje Valacha** (pozn. později rod Valoch z pozdějšího č.p. 22) z Dýšiny rodem z Kyšic a **Václava Kozla** z Dýšiny sloužícího v Kyšicích (oba **lidé páně Muchkových**), že rod Starých v Kyšicích opravdu platil jakési poplatky (Listář str. 505).
- **1530** Dejšina a Hořemyslice prodány dalšímu **Janu z rodu Muchků (od Oldřicha a Václava Muchka sezením na Těchořovicích)**, který patrně v Dýšině „nějaký dvůr tehdy už držel“. Muchek věnoval tento majetek manželce Markétě z Bukové. Muchkové sídlili na rozpadlé Hořemyslické tvrzi. (viz pojednání o rodech na konci)
- **1563** jeho syn **Adam Muchek** dal tvrz Hořemyslice znovu vyzdvihnout **a prodal vše městu Plzeň** (tvrz s poplužním dvorem, ovčín, pivovar, náhlebný mlýn, ves Dejšinu s podacím, ves pustou Myší újezd, ves pustou Kokotsko a krčmy ve Smědčicích a ve Šrapoli).

A ještě pár podrobností o šlechtických (vladyckých) rodech, které vlastnily a ovlivnily Dýšinu.

Od samého začátku Dýšina nebyla odlehlou obcí ležící mimo všeobecné dění celé zemi. Byla postupně, či některé části i současně, ve vlastnictví několika rodů, které byly významné, bohaté a vlastnily majetek nejen v okolí, ale i v nejrůznějších oblastech Čech.

1. Vladycký rod „Z Chrástu“

Byl to velmi starý vladycký rod, první zmínka o nich je už v listině z roku **1242**, kdy vladyka Jan z Chrástu souhlasí s připojením k Chotěšovu. Po několik století byli majiteli statků hrádků a tvrzí nejen v **Chrástu**, ale i například na **Oseku**, čímž se dostáváme k výše uvedenému majiteli **Dýšiny a Horomyslic Lipoltu z Oseka, rodem „z Chrástu“**. Další z tohoto rodu byla **Kunka (Kunhuta) z Chrástu** majitelka vsi **Kokot, a Myšího Újezdu**. Do rodu patřil i Otík z Chrástu, vlivný pán na hradu **Věžka**. Jeho syn Petr „Prase“ z Chrástu, získal od krále Václava IV a Zikmunda Lucemburského **Třemošnou, Nynice a Štěnovice (a měl i vzdálenější Biřkov u Přestic)** a za pár let je zase ztratil, protože mu byly Zikmundem odňaty za odklon od katolické víry k Husitům.

Rod : z Chrástu (rod) - barevný
erb - převzato: Jiří Bartoň,
Chodovská tvrz, Praha 1996

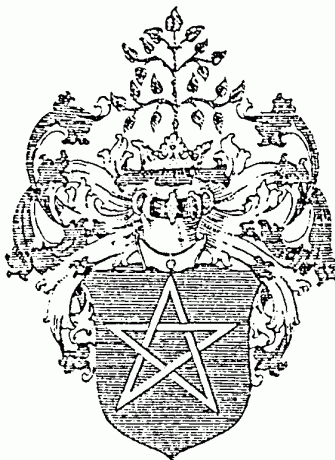
Další člen rodu Oldřich, byl purkrabí Pražského hradu, r.1478, koupil **Žďár u Blovic** a stal se předkem rodu Žďárských z Chrástu. Nějaký čas on a jiní členové rodu vlastnili i pražskou tvrz **Chodov**. Rod vymřel po meči (Jan Žďárský z Chrástu +1570). Ženy z tohoto rodu byly provdávány do významných šlechtických rodů, např. Mariana Žďárská z Chrástu za Bedřicha z Kolowrat na Libštejně.

2. Rod Malesických z Poutnova

Anna Šafránková z Poutnova byla bohatou plzeňskou měšťankou a mimo jiné i 1506 majitelkou vsi **Kokot a Myšího Újezda**. Rod vlastnil mimo jiné i **Vochov, Červený Hrádek a Sdlec** (později obnovený jako **Sedecko**). Všechny těchto pět obcí kolem roku 1500 bylo psáno jako pusté, což vystihovalo neutěšenou situaci v zemi po husitských a „poděbradských“ válkách (stránky obce Vochov). Anna „sponzorovala“ např. výrobu umělecky cenné pozdně gotické monstrance pro kostel v Malesicích na tehdejší chudou a nejistou dobu obdivuhodné. Malesičtí tehdy vlastnili i **Bukovec, Smědčice a Strápoli** a rovněž jejich vlastní starou tvrz v obci **Poutnov u Teplé**.

Na katastru Dýšiny hospodařili i bratři **Štefan (Štěpán), Jiřík a Beneš z Poutnova**, viz ten odkaz o zřízení rybníka ve vsi **Kokot**. V roce 1505 **Anna Šafránková z Poutnova** odkázala těmto bratrům závětí svůj majetek, ale podle pověsti byl Jiřík cestou z Plzně zavražděn Benešem a sám Beneš byl později usmrčen po zásahu bleskem (jsou psány různé verze události). Jediným držitelem majetku Malesických z Poutnova se tehdy stal Štěpán.

Jestli se jméno „Šafránková“ odráží i ve jménu „po chalupě“ pozdějšího dýšinského dvora č.p. 24, který je v knize poplatníků poddanských dávek psaný 1651 jako dříve Šafránovský, či Hrochovský (před tím opuštěný, prodaný v tomto roce Viclovi). Je to jeden z nejstarších statků a není nemožné, že by tam mohli někteří malesičtí v 16. století také hospodařit. Stejně jako jiné staré vladycké rody na konci 16. století velmi zchudli a prodali majetek městu Plzni.

Erb panstva z Poutnova

3. Rod Muchků z Bukové

Jednalo se o další prastarý vladycký rod pocházející z Bukové u Kyr (u Jesenice). V Bukové měli tvrz do roku 1432, kdy byla vypálená. Majetek v našem okolí získali jednak od krále (1454 **Jan Muchka z Bukové**) a odkoupením od Chotěšova. Tento Jan měl dva syny Jana a Bohuslava. **Jan Muchek ml.** založil větev Horomyslickou (také Dýšina, Borovy, Osek) a Bohuslav měl majetek směrem na Hořovice.

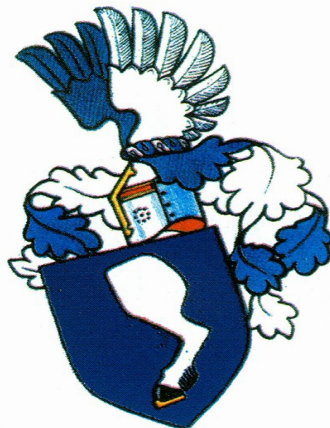
Jan Muchek z Bukova na Hořemyslicích (+1541), hejtman kraje Plzeňského, byl 2x ženatý. Měl asi 8 synů a 1 dceru.

První žena byla **Elena z Mělnic**. Její sestra Barbora z Mělnic (+1521) jim odkázala velký majetek: „...Vosek ves a tvrz s poplužním dvorem, Lhotu ves, Hoholov (u Březiny) ves pustou s poplužím, Levce pustou ves, Třebín ves pustou a Aujezdec pustou ves, se všemi svrchky a nábytky, totiž krávy, ovce, vepře, koně, kozy, šaty ložní i chodící, i všelijaké svrchky jiné, s lesy, s rybníky ..I také ves Jadruži statek muoj, což tu mám věnem mým, lidi, mlýn, potok, rybník, pahorky, mocně odkazují dětem **pana Muchka z Bukova v Dejšině a na Horomyslicích a Eleny z Mělnic, zejména těmto: Petrovi, Vilémovi, Bohuslavovi, Adamovi, Křištofovi, bratřím a paně Voršile sestře jich i těm dětem, které ještě paní Elena z Mělnic sestra má jmietí bude.. Panu**

Janu Muchkovi koně se vším zbrojí, osm hákovnic, kožich kuní, zbroj všecka...". (stránky Oseka)

Druhá manželka byla Markéta z Vlčovic. Jan Muchek koupil i Bušovice, psal se "z Bušovic, na Horomyslicích a Wosece". Jeho syn [Adam Muchek z Bukové](#) prodal Dýšinu a okolí Plzni, měl ženu [Johanku z Lažan](#), která zdělila mimo jiné např. tvrz Pičín severně od Prahy.

Rod byl rozvětvený a velmi významný, např. Vilém Muchek z Bukova byl po roce 1568 karlštejnský purkrabí...

Erb pánů Muchků z Bukové. Proč měli v erbu koňskou kýtu, to netuším..

4. Měšťan Nové Plzně Johánek z Týnce

Pátrala jsem po nějakých informacích o této osobě a je možné, že Johánek byl z rodu vladkův vlastnicích ves Týnec, která stávala na Doubravce. Možná tento rod vlastnil i hrádek na druhé straně řeky dnes místo zvané Pecihrádek a chodili odpradávná do kostelíka u Sv. Jiří. Jisté to ale není, je také možné, že pocházel z jiného Týna, či Týnce – Horšovského, kde tehdy stával biskupský hrad. Z několika záznamů vyplývá, že Johánek byl pobožný, udržel klid a pořádek ve své vsi i ve válečných dobách, že neměl potomky a zadlužil se. Vlastnil ves od roku 1414 do cca 1454, tedy 40 let. Nejspíš je jeho zásluhou, že Dýšina ještě existuje....

.....

A co bylo dál?

Šestnácté století bylo na rozdíl od bouřlivého patnáctého století mnohem klidnější. Neřádily žádné vleklé války, svět se pomalu obracel od temného středověku k volnější renesanci. Taková paráda to ale zase nebyla. V zemi vládla značná anarchie a nestabilita. Strach a nejistota obyvatel se projevovala v obchodě kvůli **špatné bezpečnosti cest, lidé byli nespokojení náboženskou roztržitostí a nesvobodou**. Plzeň a Dýšina zůstala i v těchto dobách katolickou, což jí zajistilo určitý lid a jistoty. Na druhé straně v opakujících se vlnách neustále řádil **mor jak na lidech tak na dobytku**, lid byl ožebračován panstvem a vznikaly místní nepokoje.

Co se tedy zjednodušeně řečeno dělo v Čechách a na Plzeňsku před třicetiletou válkou?

Na jedné straně stála bohatá **česká šlechta (panské stavy)**, která měla představu, že panovník bude mít jen omezenou moc a budou se s ním dělit o vládu (a o peníze) na svém (českém) území, šlechta, která se povětšinou hlásila k protestantské „husitské“ církvi (protože se prostým lidem líbila, nebouřili se a šli za svými pány..).

Na druhé straně **habsburský panovník**, „prý cizinec“ žijící v cizí zemi, vyznávající katolickou víru, navozující dojem, že mu na rozhádaných Čechách moc nezáleží a ty že ztrácí svébytnost. Panovník, který měl co dělat s Turky a nezvládal krotit vyskakující si sebevědomou a věčně nespokojenou českou šlechtu, díky níž v Čechách nebyl stopadesát let klid. Panovník, který chtěl zavést ve svém vlastním zájmu (i v zájmu všech) pořádek. Hodně nešťastně tím, že sjednotí obyvatele zpět v katolické víře (příkazem a s Jeziuty), sjednotí tím zem a odstraní šarvátky, aby mohla zase vzkvétat (a nést jemu, potažmo všem peníze a blahobyty).

Obě strany se odvolávaly na tu či onu víru, ale šlo vlastně vždy jen o peníze, boj o politický a hospodářský vliv v Čechách a celé rozdělené Evropě.

Lidé v Dýšině měli co dělat aby se uživili, nějaké náboženské tahanice šly mimo ně, protože farnost byla vždy katolická a Plzeň tradičně také. Dodnes ojediněle přetrvávají patologicky nekritické názory na husitství jako klenot naší historie, a tento postoj Plzně může být tím pádem povrchně považován za špatný.

Protestantská husitská církev dávala tehdy prostým lidem pocit větší svobody a významnosti jejich lidského JÁ v dobách velké chudoby a omezených lidských práv. Málo zdobené motlitebny podobné obyčejné přednáškové místnosti navozovaly pocit skromnosti církve a umenšení Boha vůči člověku. Postrádaly a dodnes trochu postrádají ale ten duchovní rozměr **katolických kostelů**, kdy člověk tají dech při pohledu na umělecký klenot vyvedený v dokonalý celek směřující k nebesům a k Bohu, za kterým tam vlastně člověk přišel. Prostor, kde se i beze slov kněze každý zamýšlí nad pomíjivostí svého života a touží stát se lepším. Katolická tradice dávala lidem v okolí Plzně po staletí jistoty a klid v divokých dobách.

Pro Plzeňsko byl nejdůležitější **stav měšťanský**, protože obec patřila městu Plzni. A ve sporech mezi českými pány a císařem šlo především také o hospodářskou pozici a **práva k rozvíjejícímu se podnikání (rybníkářství - Kokotsko, železářství a pivovarnictví – zde Horomyslice, pozdější Nová Huť)**, které nabylo na významu z důvodu úbytku obyvatel husitskými válkami, kdy vylištěné a pusté vypálené obce (zde Kokot, Myší Újezd, ale také Sedlec-ko,..) neodváděly šlechtě dost prostředků. Podnikání měla historicky pod palcem dřív vždy města a teď na tom chtěla kořistit i šlechta. Měšťanský stav nechtěl přijít o politické pozice (sněm), ani hospodářské zázemí – viz skoupení okolních vsí Plzni od drobné šlechty v 16. století, zjevně za účelem podchycení tohoto podnikání.

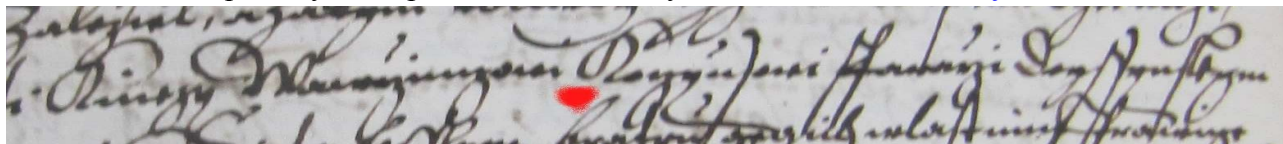
Lidé v okolí Dýšiny měli práci a živobytí. O nepokojích se nepíše. Prosperovalo i zemědělství - sedláci měli odbyt na své potraviny doma i v Plzni. Zajímavostí je, že mezi lety **1599-1600 byla Plzeň hlavním městem celé říše**, protože tu sídlil císař **Rudolf II**, který utekl z Prahy před morem. **Jak to bylo s šíleným Rudolfem II a s jeho synem.** Císař pobýval v Plzni v domě vlevo od radnice, už trpěl projevy vážné psychické nemoci způsobené dědičnými vlivy i nákazou. Jeho osobnost byla v rozkladu a jeho chování nesnesitelné. Deprese, výbuchy agresivity střídané s apatií, paranoidní stavy, vidiny. Těžko říci, zda se místní prostí lidé doslechli o chování jeho a nebo o pozdějším řádění jeho syna v Krumlově.

Julio Caesar markýz de Austria byl synem Rudolfa II a hraběnky Kateřiny Stradové (té co ve filmu spala na nebesích..). Byl to psychicky narušený sadistický vrah, který zabil několik lidí a přesto se mohl z titulu svého původu dlouho volně pohyboval po Krumlově (1606-7), kde vzbuzoval děs a pohoršení. Terorizoval obyvatele, především ženy. Poté co zabil a rozčtvrtil lazebníci Markétu, byl zavřen v Krumlově do domácího vězení, kde zešílel úplně. Nemohl se k němu nikdo přiblížit, žil tam jako zvíře a také tam později zemřel (asi ve 24 letech).

Od historického bulváru k dalším konkrétním informacím o Dýšině:

Z této doby je velmi málo zachovalých písemných podkladů, přesto v městském archivu něco málo bylo:

- **1585-6** – zápis o mzdě **Voršile Hájkové** a **Anně Vaňové** děvečkám na statku Horomyslickém
- **1595** – jméno faráře dýšinského **Vavřince Koczyuse** je zapsáno ve smlouvě **Petra Hřicha**, který kupuje blíže neurčený dům od **Kašpara Kuchaře** (AMP 1c21). Příjmení Hřích se vyskytuje později na horomyslickém mlejně.
- Kolem **1600** – krčmář **Vlček** dluží za bílé pivo a řeší spor o krávu
- **1613** – zápis o vyřízení pozůstalosti faráře dýšinského **Vavřince Koczyuse**

- **1618** – **Ondřej Kuntzl** z Dýšiny dluží v Rokycanech za obilí

A na závěr nejstarší široký výpis usedlostí a osob žijících v Dýšině z roku 1607 (AMP):

Ves Dýšina.	
Jindra	2 1/2
Na Zikovie	1 1/2
Zilovský	1 1/2
Haudek	2 1/4
Vania	1 1/2
Cinkl	2 1/2
Jan Vlček	3 1/2
Urban na Šafařovic	1 1/2
Blahošovic František	2 1/2
Martin Skok	1 1/2
na Kunczlovce	1 1/2
Vit Šafran	2 1/2
Na Valachovic	2 1/2
Jan Mandl	2 1/2
Vojta Racek	1 1/2
Jan Hroch ze dvora i chalupy	1 1/2
Jíra Kuštejn	2 1/2
Skok na Sladkovce	1 1/2
Chalupa Slamovská	1 1/2
Chalupa obecní	1 1/2

36/52/yl

Ves Dýšina: Jindra, Na Zikovie, Zilovský,.../Haudek, Vania, ...Cinkl, Jan Vlček, Urban na Šafařovic, Blahošovic František, Martin Skok, na Kunczlovce, Vit Šafran, Na Valachovic, Jan Mandl, Vojta Racek, Jan Hroch ze dvora i chalupy, Jíra Kuštejn, Skok na Sladkovce, Chalupa Slamovská, Chalupa obecní... (a nějaké škrtnuté údaje o chalupě Sládkově)

Z výpisu je zjevné, že v roce 1607 tedy před 400 lety bylo ve vsi kolem 20 usedlostí a chalup. Jména osob i usedlostí jsou v podstatě známá dodnes. V roce 1401 prodává Lipolt půdu a počítá 18 sedláků a kováře (neověřeno, listinu jsem neviděla). Je tedy patrné, že 400 a pravděpodobně i více než 600 let existuje stejné základní parcelní členění obce a její návsi (lidé bydleli na stejných místech), které se nám dochovalo dodnes (respektive do nedávného bourání usedlostí na návsi) v podobě víceméně stejného počtu velkých usedlostí. (č.p. 3-9, 17,19-27)

Zdroje: Václav Šafář - Dýšina v Minulosti a přítomnosti, M. Bělohlávek - Dýšina- Kapitoly z její minulosti, V. Dudková a kol. Hledání zmizelého, Jan Anderle – Zaniklá ves a tvrz Kokot, tabule k výstavě Bušovice a okolní krajina v proměnách času a prostoru (ZČU,...), Listiny z Archivu Města Plzně, a zdroje uvedené u obrázků.

.....
Nejedná se o vědecké pojednání, ale pohled obyvatele Dýšiny, který se zajímá o její historii...
Zpracovala: Pavla Velleková 2015